

גיליון שבועי

מטות
התשע"ו

גיליון: 197 שנה ד'

שבת שלום
ומבורך!

אשכול יוסף

חידושים בפלאים בפרשת השבוע ומועדי ישראל

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א מחה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המתמידים "אור התורה" לינוי דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת מרנן ורבנן ארזי הלבנון רבותינו הגאונים ראשי הישיבות

הגאון הגדול מוהר"ר **משה צדקה** שליט"א ר"י "פורת יוסף", הגאון הגדול מוהר"ר **דוד כהן** שליט"א ר"י "חברון"

"איש כי ידור נדר לה' או השבע שבועה לאסור איסר על נפשו לא יחל דברו"

**היאך מחשבה מועלת לדברי תורה שאם מתכנן הספקים בלימוד
לא יעלה בידו, והלא רב אחא בר יעקב היה עושה כן, ועוד הרי
האומר אשכים ואשנה פרק זה נדר גדול נדר לאזקי ישראל?**

הגמרא בסנהדרין (כו:): אמר עולא מחשבה מועלת, אפי' לדברי תורה, שנא' "מפר מחשבות ערומים, ולא תעשינה ידיהם תושיה" ופירש רש"י דהיינו מחשבה שאדם מחשב, כך וכך תעלה ביד, מועלת להשבת הדבר, שאין מחשבתו מתקיימת אפי' לדברי תורה, כגון האומר עד יום פלוני אסיים כך וכך מסכתות בגירסא, וקשה שהרי מצינו לרב אחא בר יעקב בעירובין (סה.) דיזיף ופרע, ופירש רש"י שהיה קובע לו לשנות כך וכך פרקים ביום והיה רגיל לעסוק ביום ופעמים שהיה טרוד במזונותיו ביום ופורע קביעות עתו בלילה, אם כן חזינן עובדא מפורשת, שרב אחא בר יעקב נהג לקבוע לעצמו ללמוד כך וכך פרקים ביום, היפך דברי רש"י בסנהדרין?

יישוב א' – רב אחא בר יעקב היה לומד לשמה

הנה בגמרא בסנהדרין שם איתא, אמר רבה אם עסקין לשמה אינה מועלת, שנא' (משלי י"ט) "רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום" עצה שיש בה דבר ה' היא תקום לעולם. ולפי"ז י"ל דשאני רב אחא בר יעקב שכל תורתו ולימודו היה לשם שמים בתכלית הרצויה, ממילא לא היה חשש ומניעה להיות מחשב סדר לימודו. ואפשר שבכגון זה אמרו בגמרא (ח.) שהאומר אשכים ואשנה פרק זה נדר גדול נדר לאזקי, היינו בלומד תורה לשמה, וכן מוכח קצת ממה שאומר "אשכים" ואשנה.

יישוב ב' – מחשבה לד"ת מועלת רק כאשר שואף גם לעושר

המאירי בסנהדרין שם, כותב: "לעולם יהא אדם שקוד ללמוד תורה תמיד ואל יאמר לכשאפנה אשנה שהמחשבה שהוא מחשב בליבו מכאן ועד יום פלוני אסיים כך וכך, ואיני צריך כל כך לשקוד, מועלת היא לבעליה, רצונו לומר שאינה מתקיימת ואף בדברי תורה". ומבואר בדבריו שאין הכוונה כמו שסבורים העולם, שיש מניעה סגולית שלא יאמר האדם כך וכך אלמד, אלא הכוונה שאם מתרשל בלימודו ואומר לכשאפנה אשנה, ומפני שבכל זאת חשקה נפשו בתורה, מדמה בנפשו שיספיק עד זמן מסויים ללמוד כך וכך, על זה באה הגמרא להורות כי לא יועילו מחשבותיו. וכיוצא בזה פירשו התוספות (שם) בשם יש מפרשים, שכוונת הגמרא באופן שאדם חושב גם להעשיר וגם לזכות לדברי תורה, דלא יספיק אלא כשעשה לשמה.

ומעתה אפשר שזה גם כוונת רש"י שמחשבה שאדם מחשב כך וכך תעלה ביד, היינו באופן שאינו מתמסר רק ללימוד, ולפי זה רב אחא בר יעקב שהיה תורתו אומנותו ממילא יכול היה לחשב מתחילה לומר כך וכך אלמד, וכך וכך אסיים עד זמן פלוני. ובזה ניחא גם מה שאמרו בגמרא (ח.) האומר אשכים ואשנה פרק זה נדר גדול נדר לאזקי ישראל, לפי שניכר שהנדר להשכים ולשנות פרק, כל שאיפתו וצפייתו לזכות רק לתורה.

יישוב ג' – מחשבה מועלת לד"ת רק כשעיקר לימודו במחשבת הלב

המהרש"א בסנהדרין מפרש דמה שאמרו מחשבה מועלת אפי' לד"ת הכוונה לד"ת שעיקרה במחשבת הלב, דמכל מקום מועלת ולא מספיק ללמוד אותה במחשבה בלבד, אלא צריך גם כן לגרוס בפה כדאמרין בעלמא דעקימת שפתיו הוי קצת מעשה, וזה שאמר מפר מחשבות ערומים, הלומד תורה במחשבה בעלמא, מפר ומשתכחת ממנו ולא תעשינה וגו' שלא תבא התורה לידי מעשה. ולפי דבריו לק"מ מרב אחא בר יעקב בעירובין שהיה קובע לו לשנות כך וכך פרקים ביום, לפי שכל המניעה רק מצד שקובע עיקר לימודו במחשבה ולא בפיו, ואין שום מניעה לומר מתחילה מה בדעתו להספיק ללמוד. אכן יש להעיר כי מלשון רש"י בסנהדרין משמע שאפי' בלימוד בגירסא שמוציא הלימוד בפיו, יש חיסרון כאשר קובע לעצמו ללמוד כך וכך לזמן מסויים. ובזה ניחא גם מה שאמרו בנדרים (ח.) האומר אשכים ואשנה פרק זה נדר גדול נדר לאלוקי ישראל, לפי שמוציא הלימוד בפיו.

יישוב ד' – מחשבה מועלת רק אם מוציא מפיו שמתכנן ללמוד מסכת שלימה בזמן מסויים

העולם רגיל לפרש בכוונת רש"י שמחשבה מועלת אפי' לד"ת כשאומר כך וכך אשנה היום, משום שאז השטן מקטרג ואינו מניח לאדם לקיים מבוקשו, לכך באה הגמרא להורות שראוי שלא יאמר כך וכך אסיים. וכן מצינו להמפרשים בביאור מאמר רבותינו (ויקר"ר בחוקותי ל"ה) עה"פ (תהלים קי"ט נ"ט) "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך" אמר דוד רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, הדא הוא דכתיב "ואשיבה רגלי אל עדותיך", וביארו המפרשים שהיה דוד המלך עושה כן בדווקא, שכאשר היה אומר שהולך למקום פלוני, הסטרא אחרא והיצר הרע סבר שזה אמת, ולא היה מקטרג עליו שלא ילך ללמוד, וכך היה עולה בידו ללכת ללמוד, וכ"כ מרן החיד"א (מראית העין סנהדרין כו:) בשם המפרשים, וכן איתא בפלא יועץ (ערך תחבולות) ובספר בינה לעיתים (דרוש ס"ז).

ולפי זה חשבתי בס"ד דשמוא יש לומר דעיקר הקפידא על סיום מסכת דווקא, שכידוע עיקר מלחמתו של הס"מ שלא יעשו סיום מסכת, וכמו שכתבו בסה"ק שהשם סמא"ל ר"ת "סיום מסכת אין לעשות", ולכן אין מניעה כשקובע לעצמו איזה פרקים ללמוד היום ומחר, אלא רק כאשר קובע לעצמו סדר לימוד לסיים המסכת. ודבר זה מדוקדק ברש"י בעירובין שכ' שרב אחא בר יעקב היה קובע לו לשנות כך וכך "פרקים", ובסנהדרין גבי מחשבה מועלת לד"ת כתב: "כגון האומר עד יום פלוני אסיים כך וכך מסכתות בגירסא", ודו"ק. ובזה ניחא גם מה שאמרו בנדרים (ח.) האומר אשכים ואשנה "פרק זה" נדר גדול נדר לאלוקי ישראל, לפי שאומר בפיו שילמד רק "פרק".

יישוב ה' – רב אחא בר יעקב לא היה מתיירא מפני קטרוג השטן

עיי"ל בזה בס"ד על פי מה שמצינו גבי רב אחא בר יעקב שלא היה מתיירא מן השטן כמבואר במסכת סוכה (לח.). שכאשר היה מוליך ומביא את הלולב היה אומר הרי זה לחץ בעיניו של שטן, ואומרת הגמ' שאין נכון לומר כן מחשש שיתגרה בו השטן, ואכן מצינו בקידושין (פא.) בפלימו שהיה נוהג לומר כן, והשטן ציערו צער גדול, עד שנתגלה לו, ולימדו שיפסיק מלומר כן, והפסיק. הא לך כוחו ורב חילו של רב אחא בר יעקב, ובזה כתבתי ליישב בס"ד בחיבורי כרם יוסף קידושין ח"א (כט:) גבי אותו מזיק בעל שבע ראשים שהיה בבית המדרש מזיק לכל מי שהיה נכנס, ואפילו לשניים שהיו עולים בו ביום, וכאשר שמע אב"י שרב אחא בר יעקב מגיע לעירם ללמוד שם תורה, הורה לכל בני העיר שלא יתנו לו מקום ללון, ועל ידי כך נאלץ לעלות לאותו הבית מדרש, וכאשר רב אחא בר יעקב פגע באותו מזיק, נשא תפילה חרישית להשי"ת ובכל כריעה שכרע הוריד ראש אחד לאותו המזיק עד שכילה אותו לגמרי, והקשה המהרש"א היאך הכניס את אב"י את רב אחא בר יעקב למקום סכנה, ברם לאור האמור ניחא כי י"ל שמפני שאב"י הכיר ברב אחא בר יעקב, שאדם גדול הוא, שמתגרה ביצר הרע, ויצר הרע לא נוגע בו לרעה ולא משיאו לחטוא, היה קים ליה שיוכל בנקל נגד אותו מזיק לכלותו ולאבדו מן העולם ולא יאונה כל און. ומצינו עוד שהשטן היה אוהב לרב אחא בר יעקב כדאיתא בגמ' ב"ב (טז.) א"ר לוי שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו. שטן, כיון דחזיא להקב"ה דנטיה דעתיה בתר איוב, אמר ח"ו מינשי ליה לרחמנותיה דאברהם, פנינה דכתיב (שמואל א' א') "וכעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעימה". דרשה רב אחא בר יעקב בפפוניא, בא השטן ונישק לכרעיו. ולכן רב אחא בר יעקב שאני, שהיה אומר כך וכך פרקים אלמד ואסיים עד זמן פלוני, והיה אומר יהיה זה כחץ בעיניו של השטן, כמו שהיה אומר בעת שהיה מוליך ומביא את הלולב.

ישוב ו' – מחשבה מועלת רק אם מתכנן לימודו לפני שמתחיל בעסק הלימוד

המהר"ל מפראג בספרו דרך החיים (פ"ד דאבות מ"ה) מבאר כי מצד העוה"ז שהוא גשמי ורחוק העוה"ז מן השכל לכך לא נמצאת התורה השכלית בעוה"ז הגשמי, אבל תיכף טרם נקרא ובני האדם כאן למטה מתעוררים אל התורה השכלית מיד תענה התורה לומר הנני, ועל דרך זה ביאר מה שאמרו מחשבה מועלת אפי' לדברי תורה, היינו שלא התחיל בלימוד, אבל אם התחיל בלימוד הרי שאף התורה עצמה פועלת לאדם שיצליח בלימודו, ויוציא לפועל מחשבתו וכוונתו ללמוד כך וכך בזמן כזה וכזה.

ישוב ז' – מחשבה מועלת רק כאשר סמוך ובטוח בכוחות עצמו

מצאתי בס"ד להגאון מקלוזנבורג, האדמו"ר מצאנז (דברי תורה גליון תתע"ב, שנת תשכ"ט), הביאו בס' אוצר אפרים (פרשת בהעלותך), שעמד ליישב היאך אמרו שמחשבה מועלת לד"ת, והלא בנדרים (ח). איתא שהאומר אשכים ואשנה פרק זה נדר גדול נדר לאלוקי ישראל, וביאר שיש חילוק בין מי שאומר כך וכל יעלה בידי להספיק וללמוד, שסמוך ובטוח בעצמו ובכוחותיו שיעלה בידו ללמוד כן, דהרי זה אסור כמי שאינו שם מבטחו בהשי"ת, אלא סמוך על כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, משא"כ מי שנודר אשכים ואשנה פרק זה שסמוך ובטוח בהשי"ת באמונתו וחסדיו שישפיק ללמוד כך וכך, דבאופן זה הרי זה ראוי ומשובח. ומעתה י"ל בפשיטות דמה שהיה רב אחא בר יעקב אומר שילמד כך וכך היינו מתוך אמונה ברחמי וחסדיו של השי"ת, וכמו שתמיד היה סמוך ובטוח בהשי"ת ולא היה מתירא מיצה"ר.

וכן ראיתי להגאון המופלא מריה דכולא תלמודא מוהר"ר יהושע כהן שליט"א בספרו כרם יהושע (עמ' ע"ד) שעמד לבאר, דודאי מותר, וצריך, ודבר גדול הוא לקבל על עצמו כך וכך פרקים ללמוד בכך וכך חודשים, ונדר גדול נדר לאלוקי ישראל וכדברי הגמרא בנדרים, ומה שאמר עולא מחשבה מועלת לדברי תורה, אין הפירוש שעצם הקבלה ללמוד כך וכך פרקים בכך וכך חודשים, מועלת שלא יצליח, אלא כוונת עולא במי שבטוח בעצמו בהצלחתו שיקיים כל היוצא מפיו, ורק מחשבה ודיבור כאלו מועילים שלא יצליח, כדוגמת מה שאמרו חז"ל בברכות (נה). גבי עיון תפילה, שמי שבטוח שתפילתו תתקבל, אז אדרבה מזכירים לו עוונותיו בשמים, כי מי הוא זה ואיזהו, שיכול להיות בטוח בעצמו, וכעין מה דאיתא בנדרים (כב). שכיון שאדם נודר פותחין פנקסו וממשמשין במעשיו, אבל עצם הדבר לקבל על עצמו ושם מבטחו ותפילתו להשי"ת שיעזרהו לקיים מה שקיבל על עצמו, אדרבה ראוי הוא מאוד, כי על ידי הקבלה יורז עצמו לקיים. ושכן מדוקדק ברש"י שכתב דמחשבה מועלת כאשר מחשב "כך וכך תעלה בידי".

ישוב ח' – מחשבה מועלת לד"ת רק כאשר מחשב ללמוד דברים מועטים בזמן מרובה

בספר זכר עשה (פ"ד עמ' קס"ה) לידידי ורעי הרה"ג יקותיאל אוהב ציון שליט"א מבאר שרש"י בסנהדרין דקדק בלשונו שכ' "כגון האומר עד יום פלוני אסיים כך וכך מסכתות בגירסא", כלומר שחושב על זמן רחוק, אז מחשבה מועלת, משא"כ כאשר מחשב לימודו היומי למחר כמה שצריך ללמוד, בזה לא אמרין דמחשבה מועלת, ואדרבה דבר טוב הוא לאדם להיות קבע ללימודו חוק ולא יעבור, ללמוד מידי יום ביומו פרק או דף מסויים, וזהו שאמרו האומר אשכים ואשנה פרק זה נדר גדול נדר לאלוהי ישראל.

ולפי זה דברי הגמרא בעירובין (סה). גבי רב אחא בר יעקב עולים ככפתור ופרח, לפי ששם פירש רש"י דיזיף ופרע, שהיה קובע לו לשנות כך וכך פרקים "ביום" והיה רגיל לעסוק ביום ופעמים שהיה טרוד במזונותיו ביום ופורע קביעות עתו בלילה.

ומצאתי בס"ד תנא דמסייע ליה, דהנה בתוספות חכמי אנגליה בסנהדרין (שם) איתא, פרש"י שמחשב כך וכך אלמוד, כגון "כסיל בקצה הארץ" (משלי י"ז כ"ד). ולכאז' אינו מובן כלל מה נתכוונו להוסיף בזה ממשלי. אולם לאור האמור שכוונת רש"י שמחשב כך וכך אלמד לזמן רחוק נחא, לפי שכוונתו שלא יוכל להספיק ללמוד התורה כולה כי אם מעט, ולכך קוצב לו מתחילה כך וכך לזמן מרובה, דבזה אף המועט לא יספיק, נחא דזה הכוונה "ועיני כסיל בקצה הארץ" כמו שפירש רש"י במשלי (שם), שהכסיל סבור אין החכמה מצויה לפני כי רחוקה היא ממני, איך אוכל לשנות סדר נזיקין שהוא לי' פרקים, מסכת כלים לי' פרקים, מסכת שבת כ"ד פרקים, אבל לחכם הוא דבר קל היום שונה שני פרקים ומחר שנים ואומר כך עשו אותן שהיו לפני מעולם.

(תשואת חן חן לידידי הרה"ג יעקב חגולי שליט"א אשר שיגר לי שאלה זו ומאמר זה כתבתי בס"ד במענה לשאלתו)

מכתב רבותינו הגאונים ראשי הישיבות שרי התורה שליט"א חיזוק לימוד התורה בימי שישי

בס"ד

י"ז סיון התשע"ז

אמרו רבותינו (ברכות לב:) דברי תורה צריכין חיזוק, שנא' "רק חזק ואמץ מאד לשמור ולעשות ככל התורה", ופירש רש"י שיתחזק בהן "תמיד" בכל כוחו. ועל כן עתה באנו לעורר על חיזוק לימוד התורה ושקידתה בימי שישי, ובייחוד לבני התורה ועמליה, בפרט בימים הללו ימי הקיץ הארוכים ששבת קודש נכנסת מאוחר, וערבי שבתות שהם זמן מסוגל ומקודש לעליה בתורה נהפך כמעט להפקר, ואולם ביום זה יכול כל בן עליה להתעלות ולהשיג הרבה לגדלות בתורה, ולזכות בו לכתרה של תורה, שזה אי אפשר בלי רציפות, כמאמר רבותינו בירושלמי ברכות דף ס"ח בשם מגילת חסידים "אם יום תעזבני ימים אעזבך", וידוע שגדולי התורה בכל הדורות לא פסקו מלימודם אף בימי שישי, ולא פסקו אלא כדי להכין בעצמם איזה דבר לכבוד שבת כמבואר בגמ' שבת דף קי"ט וקידושין דף מ"א, ואף על זה ביאר מרן החפץ חיים (סי' ר"נ בשעה"צ) היאך ביטלו למצוה שיכולה להיעשות ע"י אחרים, וע"ש בשיעורי "כרם יוסף" קידושין מ"ש בזה.

ובפסחים (קיט.) איתא, אמרו עליו על ר' עקיבא מימיו לא אמר הגיע עת לעמוד בבית המדרש, חוץ מערבי פסחים וערבי יוה"כ, בע"פ כדי שישנו התינוקות ביום ולא בלילה, וערב יוה"כ שיאכילו את בניהם. וראה במהרש"א במסכת יומא דף ל"ה ע"ב ששמעיה ואבטליון שני גדולי הדור, לא פסקו מלומר השיעור אף במהלך יום השישי, והיה השיעור נמשך והולך כל היום והלילה עד עלות השחר של יום שב"ק. וכבר העידו גדולי ישראל שהתמדת התורה אף בימי שישי היא שעמדה להן לגדול ולצמוח לגדולות.

על כן הגנו לבוא בזה בקריאת חיזוק לבני התורה ושחריה בכל אתר ואתר, לקדש את ימי שישי בעסק תוה"ק, ומלבד סדרי הישיבה ביום זה שיש לשמור עליהן מכל משמר, אלא אף בכל השעות הנותרות להשתדל להתחזק בהן, ולייסד בכל אתר ואתר כוללים וישיבות מתמידים לחזק הלומדים ביום מקודש זה, כמו שעושים בימי בין הזמנים, ובשכר הקהלת קהילות ביום שישי לעסק התורה, יחיש השי"ת לגואלינו ויבנה בית מקדשינו, אמן.

הכו"ח לכבודן של עמלי התורה
דוד כהן
ראש ישיבת "חברון"

החותם לכ' התורה
משה צדקה
ראש ישיבת "פורת יוסף"

להאזנה לשיעורים מרתקים בהלכה ובאגדה
מרבי יוסף חי סימן טוב שליט"א
מחה"ס "כרם יוסף" ובעל "אשכול יוסף"
מעכשיו ב"קול הלשון":
03-6171111-1-3-6-37 **שמעו ותחי נפשכם!**
(במאגר 36 שיעורים, אי"ה בקרוב יתווספו עשרות שיעורים)
ניתן להוריד את השיעורים ממכשירי "קול הלשון"
ברחבי הארץ | בימים אלו הותקן מכשיר חדש
בבהכ"ס "מוסיוף" בירושלים וגם בו מאגר השיעורים

גיליון "אשכול יוסף" יו"ל לזיכוי אלפי ישראל על ידי
האחים הנעימים היקרים והחשובים **אוהבי התורה ולומדיה**,
כמר **גדעון ניסים** ומר **אהרן ניסים** הי"ו
לברכה והצלחה להם ולכל בני ביתם
מוקדש לע"ג הוריהם היקרים:
סאלם אליה בן מסעודה ז"ל, נוריה בת גורג'ה ע"ה
ת. ג. ב. ה.
עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר >

מכירת חיסול

אנחנו משפצים את החנות ואתם מרוויחים!

הנחות ענק עד הפריט האחרון בחנות בשיטת שלם וקח

מזרנים • מיטות מתכוונות • חדרי שינה • פולירון וחצי • ספות נוער • פתרונות ארוח • כריות

חדר שינה קומפלט כולל הכל החל מ- 3,990	מיטות נוער במבחר גדלים וצבעים החל מ- 2,490	ארון קיר איכות מעולה 4 דלתות החל מ- 1,250	מזרנים בכל המידות והדגמים החל מ- 350
--	---	--	---

סרטונים
ארה"ב

מבצע:

המרכז לשינה בריאה

חנות המפעל

